

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

בפני הרכב השופטים:
כב' השופטת בר-זיו [אב"ד]
כב' השופט ניצן סילמן
כב' השופטת העמיתה שושנה שטמר

המעוררת: פלונית

נגד

1.אלמוני

2.פלוני

המשיבים:

פסק דין

כב' השופט ניצן סילמן:

1. ערעור על פסק דינו של ביהמ"ש לענייני משפחה בחיפה (כב' השופט בן ציון ברגר) מיום 27.4.19.
2. המערערת והמשיב 1 בני העדה הדרוזית, נישאו בשנת 2000, ומנישואיהם נולדו להם 2 ילדים, ילידי 2001 ו- 2004.
3. המשיב 2 הוא אביו של המשיב 1 (להלן: "האב"). האישה והבעל התגוררו בקומה הראשונה בבית הרשום על שם האב, שמתגורר בקומת הקרקע עם בני משפחתו. בסמוך לחודש יולי 2016, עלו יחסי הצדדים על שרטון והבעל עזב את הבית. האישה נשארה לגור בבית עם ילדיהם של בני הזוג.
4. ביום 23.11.2016 הגיש האב תביעה לסילוק ידה של האישה מהבית (תא"ק 53327-11-16).
5. התביעה הוגשה במקור לבית משפט השלום בחיפה, והועברה לביהמ"ש לענייני משפחה בחיפה מחמת העדר סמכות עניינית.
6. בתאריך 11.12.2016 ניתן צו מניעה האוסר על האישה לעשות כל דיספוזיציה בבית עד למתן החלטה אחרת.
7. הצדדים נקטו מס' הליכים –
- א. תביעת סילוק יד של האב –
- האב טען כי הבית בבעלותו הבלעדית והוא הרשה לבני הזוג להתגורר בבית עד שיחסכו מספיק כסף לבית משלהם. לטענת האב מעולם לא התכוון להעניק את הדירה לבנו, בין השאר מאחר שגם שני בניו האחרים לא קיבלו ממנו בית. האב ציין כי פנה לבנו לפני מספר שנים ושאל אותו לגבי תוכניותיו לעבור מהבית והבן

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

- 1 השיב כי הוא והאישה מחפשים מגרש לרכישה. האב הוסיף שבניית הבית
2 הסתיימה עובר לנישואי הצדדים וכי הצדדים רכשו ריהוט לבית.
3 לדברי האב, לפני כשנה עזב בנו את הבית והאישה נשארה להתגורר עם הילדים
4 בבית. היחסים בין הצדדים התדרדרו, לרבות תלונות במשטרה, והאישה הצהירה
5 שבכוונתה לערוך שינויים בבית. לאור האמור, גמר בליבו האב לבטל את הרשות
6 שניתנה לאישה להתגורר בבית.
7 המערערת טענה כי הבית בבעלות משותפת שלה ושל הבעל מכוח חוק יחסי ממון,
8 ולחילופין מכוח שיתוף ספציפי בנכס. לטענת המערערת בהסכם הנישואין נקבע כי
9 הבית יהיה בבעלות משותפת שלה ושל הבעל. כן הפנתה האישה לאישור מטעם
10 המועצה המקומית. המערערת הוסיפה וטענה כי מהלך השנים נערכו שיפוצים
11 בבית במימון בני הזוג.
12 המערערת הגישה תביעת משמורת, מסגרתה תארה את יחסו הקשה של הבעל
13 כלפיה ולעומת זאת את מסירותה ונאמנותה לו ולקטינים. לאור האמור עתרה
14 למשמורת הקטינים.
15 המשיב/הבעל הגיש תביעה למשמורת משותפת, בה נטען כי הוא לא מחסיר
16 מהקטינים דבר, דואג לכל צרכיהם ושותף מלא בגידולם.
17 בקיץ 2018 עברו הקטינים להתגורר עם המשיב וניתקו קשר עם המערערת.
18 המערערת הגישה תביעה לחלוקת רכוש, מסגרתה טענה כי הבעל שירת שנים
19 בשירות קבע בצה"ל וכיום עובד כמהנדס מערכת. שכרו החודשי של הבעל עומד
20 על סך של 22 אלף ₪ ברוטו. האישה מהנדסת כימיה בהשכלתה, עשתה הסבת
21 מקצוע למטפלת לגיל הרך וכיום היא עובדת כמטפלת בגן בשכר חודשי ממוצע של
22 4800 ₪.
23 אליבא המערערת, המשיב החתים אותה על הסכם גירושין, למרות שלא רצתה
24 בכך וניסה להגישו לבית הדין הדתי הדרוזי שמחק את ההליך (להלן: "ההסכם").
25 האישה טענה כי מחצית הזכויות בבית שייכות לה על פי הדין. לדבריה, הובטח
26 להוריה במעמד הצעת הנישואין כי הבית יהיה בבעלות הצדדים; הבעל מימן בניית
27 הבית מכספם המשותף ובין היתר שילם עבור חומרי בניין, אינסטלציה ועבודות
28 חשמל; לאורך השנים שיפצו הצדדים את הבית מכספם המשותף. לחילופין טענה
29 האישה כי ניתנה לה רשות בלתי הדירה להתגורר בבית.
30 כן טענה האישה, כי על הבעל להעביר לידה את המוהר הנדחה בסכום של 100,000
31 ₪. באשר לרכב - הוא בבעלותה בלבד, למרות שרשום על שם הבעל.
32 המשיב טען כי הבית בבעלות האב, והפנה להסכם שלטענתו תקף לכל דבר ועניין.
33 בניית הבית הושלמה על ידו וע"י האב עובר לנישואי הצדדים במימון האב; לא
34 נערכו בבית שינויים כלשהם והוא נותר כשהיה; האב אפשר לבני הזוג להתגורר
35 בבית כברי רשות בלבד והדגיש בפניהם שיאלצו לפנותו מועד דרישה. משכך, אין
36 לו ולמערערת זכויות קנייניות בבית. לחילופין, יש להחיל על הבית את סעיף

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

- 1 5(א)(1) + 5(א)(3) לחוק יחסי ממון ולקבוע כי אין לאזנו היות והבעל קיבל אותו
- 2 עובר לנישואין, ובהתאם להסכמת הצדדים מסגרת ההסכם.
- 3 באשר למיטלטלין, טען המשיב כי מרביתם נרכשו על ידו עובר לנישואין ולכן אין
- 4 לחלקם בין הצדדים בצורה שווה. אליבא המערערת, המיטלטלין נרכשו מכספם
- 5 המשותף של הצדדים ולכן היא זכאית למחצית הזכויות בהם.
- 6 ד. נוסף על כך, הגישה המערערת תביעת מזונות, וטענה כי מכוח הדין הדתי הדרווי
- 7 הבעל חייב במזונותיה. האישה העריכה צרכיה בסכום של 3500 ₪ ואת צרכי
- 8 הקטינים בסכום של 5400 ₪.
- 9 המשיב טען כי מאז עזיבתו את הבית, הוא נושא בתשלום הוצאות אחזקת הבית,
- 10 הוצאות חינוך של הקטינים, ביגוד, טלפונים ניידים שלהם וחיסכון. לאור האמור,
- 11 אין לחייבו בדמי מזונות ועל המערערת להשיב לו את החלק היחסי בהוצאות הבית
- 12 שבהן הוא נושא. בעניין מזונות אישה, טען המשיב כי מצבה הכלכלי של האישה
- 13 שפיר והיא משתכרת די כדי למלא את צרכיה. מעבר לכך, האישה היא אישה
- 14 מורדת שגירשה את הבעל מהבית ולכן נשללת זכאותה לדמי מזונות. המערערת גם
- 15 ויתרה על מזונותיה מסגרת ההסכם.
- 16 7. שמאי שמונה העריך את הבית בשווי של 480,000 ₪ ואת דמי השכירות בסך 1600 ₪.
- 17 ההערכה מתייחסת לקומה בה התגוררו בני הזוג בלבד.
- 18 בתיק גם הוגשה חוו"ד אקטואר.
- 19 8. ביום 21.1.18 ניתנה החלטה בבקשה למזונות זמניים (טרם הועברה משמורת הקטינים לידי
- 20 הבעל), מסגרתה הועמדו מזונות זמניים על סך 1,300 ₪ לקטין ו- 500 ₪ הוצאות אחזקת
- 21 מדור מיום 6.4.17. עוד נקבע כי המשיב ישא בהוצאות חינוך חודשיות של הקטינים
- 22 בביה"ס. יתר הוצאות חינוך ורפואה יחולו על הצדדים בחלקים שווים.
- 23 בכל הנוגע למזונות אישה, נקבע כי משהאישה עובדת למחייתה אין מקום בשלב זה לפסוק
- 24 מזונות וטענותיה ייבחנו מסגרת הפסק הסופי.
- 25 מסגרת בקשת הבהרה של המשיב, נקבע ביום 19.2.18 כי כל עוד המשיב נושא בהוצאות
- 26 אחזקת הדירה, יש להפחית מדמי המזונות הזמניים שנקבעו סך של 500 ₪.
- 27 9. ביום 2.10.18, ניתן תוקף להסכמות הצדדים להסדר שהוצע על ידי ביום 13.9.18, (להלן: "ההסדר") – כדלקמן –
- 28 - הליכים רכושיים - חוות דעת האקטואר שמונה לצורך איזון המשאבים בין
- 29 הצדדים תקבל תוקף של פסק דין.
- 30 תכולת הבית תחולק בהסכמה בין הצדדים. בהעדר הסכמה, יוכנו שתי רשימות
- 31 וכל צד יהיה רשאי לבחור באחת מהן. במידה ותעלה מחלוקת לגבי הבחירה, בית
- 32 המשפט יכריע במחלוקת.
- 33 - בעניין הבית, נקבע כי הצדדים יטענו לעניין גובה התמורה המגיעה לאישה בגין
- 34 המגורים/בעלות/זכותה הקניינית בבית, תוך שהוצע לצדדים לקבוע את סכומי
- 35 המינימום והמקסימום לתמורה. כן נקבע, כי בית המשפט יקבע את שווי התמורה,
- 36

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

ובכפוף לביצוע התשלום בפועל לידי ב"כ האישה, היא תפנה את הבית תוך 45 יום
מיום התשלום. פסק הדין שניתן בהסדר הדיוני הווה למעשה צו לפינוי האישה
מהבית, בכפוף לביצוע התשלום.

- מזונות קטינים - משהקטינים עברו להתגורר אצל האב, המזונות לעתיד יבוטלו.
באשר למזונות עבר, ככל שקיים חוב מכוח החלטות קודמות שניתנו על ידי בית
המשפט החוב ישולם.

- משמורת וזמני שהות - הצדדים התחייבו כי נוכח גילם של הקטינים הם ישתפו
פעולה עם מחלקת הרווחה על מנת להביא לחידוש הקשר בין האישה לקטינים ועל
מנת לקיים זמני שהות מתואמים.

- מזונות אישה - הדיון יתקיים אך ורק לגבי מזונות עבר. הצדדים יטענו בפני בית
המשפט בסוגיה זו, ובית המשפט יכריע.

- הצדדים יתגרשו בבית הדין הדרוזי, וההסדר אינו כולל את הזכויות שעשויות
להיות מגיעות לצדדים ע"פ הדין הדרוזי.

הכרעת ביהמ"ש קמא –

התביעה לסילוק יד

10. אין מחלוקת כי הזכויות בבית רשומות על שם האב בלבד. כמו כן, אין מחלוקת כי האב
הוא שנתן את הרשות לאישה ולבעל להתגורר בבית. בנסיבות אלה, מערכת היחסים בין
בעל הזכויות – האב למקבלי זכות השימוש – האישה והבעל, היא מערכת יחסים של נותן
רשות ומקבלי רשות ו/או של משאיל ושואל כאמור בחוק השכירות והשאילה.

11. בית המשפט העליון בבע"מ 1894/16 חידד ההלכה בנושא הפיצוי בעת ביטול הרשות
במקרקעין וקבע כי שעה שנקבע כי הרשות היא הדירה ומבוטלת יש לפסוק פיצויים אך
בשווי השקעת ברי הרשות בנכס והשבחתו.

אף על פי כן, יש לזכור שמדובר בשתי מערכות יחסים האחת של ברי הרשות מול בעל הזכות
הקניינית והשנייה של ברי הרשות האחד מול השני. במערכת היחסים השנייה ברי, שחוק
יחסי ממון חל על מערכת יחסים זו לרבות ההלכה בדבר כוונת שיתוף ספציפי.
12. על אף ההפרדה במערכות יחסים אלו יש להשיב על שאלה נוספת והיא האם קיימת זיקה
כלשהי בין הנכס לבין בן הזוג ? דהיינו, האם ניתן לראות ברשות שניתנה רשות סתם או
הקנייה באחת הצורות המוכרות : מתנה (על כל סוגיה), מכר.

העובדה שחברות מסורתיות מבקשות לשמר את העמימות בדבר מהותן האמיתית של
הזכויות במקרקעין היא זו המחייבת בחינה מהותית של הזכות/רשות שניתנה לבן הזוג
עובר לנישואיו.

באותם מקרים בהם ניתן לאפיין זיקה של הנכס לבן הזוג על אף שבניית הנכס הושלמה
עובר לנישואיו והרשות שניתנה לו ולבת הזוג היא הדירה הרי שניתן יהיה לפסוק פיצוי .

לעניין שיעור הפיצוי בכל הנוגע לרשות במקרקעין, יש לביהמ"ש שיקול דעת בקביעת הסעד
הצודק בנסיבות העניין.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלוגית נ' אלוני ואח'

13. במקרה דנן לא הוכחה הסכמה לשימוש בלתי הדיר או להעברת בעלות בבית מהאב
1 לצדדים, והבית היה מוכן למגורים קודם לנישואי הצדדים.
14. לא הוגש תרגום להסכם הנישואין, אולם בכל מקרה, לא נטען שבהסכם רשומות זכויותיה
4 של האישה בבית. כל שטענה האישה הוא שתחת הערך "המוהר ומהותו", נכתבו המילים:
5 "בהתאם למה שהוסכם בין הצדדים". הסכמות אלו דרושות הוכחה.
15. טענת אחיה של המערערת בתצהירו כי במעמד בקשת היד הוסכם כי הצדדים יקבלו בית,
7 מקבלת משקל נמוך משמדובר בעד בעל עניין שלא נחקר. מול עדות האישה ואחיה עומדות
8 עדויות המשיבים. האב נחקר על עדותו וגרסתו כי נתן לבני הזוג רשות זמנית להתגורר
9 בבית מתוקף נישואיהם, לא נסתרה.
10 הבעל חיזק עדות האב.
16. אישור המועצה המקומית אינו מהווה אסמכתא לכך שהבית בבעלות משותפת של הצדדים.
17. לאור האמור, ניתן לכל היותר לקבוע כי המערערת הבינה שהיא מקבלת ביום הנישואין
13 דירה לשימושה מהוריו של הבעל.
18. בכל הנוגע להשקעה בבית - האישה טענה כי הבעל השקיע בבית עובר לנישואי הצדדים
14 והפנתה לשיקים ספציפיים שיצאו מפנקס השיקים של הבעל. השיקים לא צורפו לכתבי
15 הטענות, אך חלקם לא נסתרו על ידי האב בחקירתו.
19. מהעדויות עולה כי ישנן הודאות בעל דין לעניין היקף השקעה בדירה של לפחות 30,000 ₪.
18 האישה לא הוכיחה סכום אחר. לא הוכח שהאישה או מי מבני משפחתה העביר כספים
19 לבעל או לאביו לצורך השלמת הבנייה או לכיסוי התשלומים שנפרעו מחשבונו של הבעל.
20 על כן, נקבע כי המערערת לא הוכיחה השקעה בדירה עובר לנישואין.
21 לא הוגשו אסמכתאות המעידות על שיפוצים שנעשו בבית לאורך השנים, ועל כן הטענות
22 בעניין זה נדחו.
23. זיקה בין הנכס לבעל - עיון בעדויות מביא למסקנות הבאות: הבעל השתתף במימון השלמת
24 הבניה של הדירה עובר לנישואיו על מנת להכינה לצורך נישואין; הוכח שהבעל נשא
25 בהוצאות חומרי גלם וגמר; הוצג לאישה מצג כלשהו שהדירה תשמש את מגוריה לאחר
26 הנישואין ולכן שותפה בעיצוב הדירה למשל בבחירת הריצוף; האב לא החזיר לבנו (הבעל)
27 את הכספים שהוציא הבעל להשלמת הבניה; הוכח שהשלמת הבנייה נועדה כדי להכשירה
28 למגורי בני הזוג.
29 ברור מעצם השקעת הבעל בבית עובר לנישואיו שהוא והאב ראו בבית את מקום מגורי בני
30 הזוג.
31 לפיכך, יש לראות בהשקעה כאמור כאילו נעשתה מהרכוש המשותף של הצדדים. חלקה של
32 האישה בסכום זה הינו אפוא, כ- 15,000 ₪.
24. דין טענת האישה כי בהסכם מצוין שהבית שייך לבעל ועל כן מגיעות לה מחצית הזכויות
33 בו – להידחות. אין מחלוקת כי הסכם הגירושין לא אושר בשל טענת האישה שלא חתמה
34 עליו מרצונה. מכאן, שהאישה אינה יכולה לדחות את ההסכם ביד אחת ולקבל חלקים ממנו
35 בידה השנייה.
36

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

25. משהוכח כי לבעל אין זכויות קנייניות בבית, דין טענת האישה לזכויות קנייניות מכוח חוק יחסי ממון או מכוח הדין הכללי המתיר שיתוף בנכס ספציפי - להידחות.
26. על כן, המערערת זכאית לתשלום מחצית ההשקעה בסך 15,000 ₪ בצרוף הפרשי ריבית והצמדה ממועד הנישואין ועד התשלום בפועל. תשלום הסך הנ"ל מהווה תנאי לפינוייה מהבית.

תביעת המשמורת

27. עו"ס הוסמכה לקבוע את זמני השהות בין האישה לקטינים ולשנותם בהתאם לצורך.

חלוקת רכוש

28. האקטואר קבע איזון זכויות בהתאם לחלופה השנייה על תשלום הבעל לאישה סך של 105,384 ₪ והיתרה במועד המימוש.

בני הזוג לא חלקו על חוות הדעת ולא ביקשו לזמן האקטואר לחקירה.
המקרה דנן אינו עונה על המקרים החריגים בהם על ביהמ"ש להחיל את סעיף 8 לחוק יחסי ממון. לפיכך איזון הזכויות ייעשה בהתאם לחלופה השנייה.

29. מיטלטלין - לא הוגשו רשימות תכולה מטעם הצדדים בניגוד להסדר. האישה לא הוכיחה שווי התכולה. האישה תגיש לביהמ"ש שתי רשימות, מתוכן תבחר אחת. תכולה השייכת לילדים תועבר להורה המשמורן.

מזונות הקטינים

חוב עבר

30. האב חויב במזונות הזמניים מיום 6.4.17, בסך 1300 ₪ לכל קטין, ו- 500 ₪ עבור אחזקת מדור. ביום 19.2.18 הופחתו כאמור 500 ₪. לפיכך החל מחודש מרץ 2018, היה על הבעל לשלם דמי מזונות בסכום של 2600 ₪ בחודש.
הבעל הציג אסמכתאות על תשלום מזונות מיום 19.2.18 ועד ליום 27.8.18. משלא הומצאו אסמכתאות לתשלום מזונות עבור 10 חודשים, מחודש 4/17, יש לחייב את הבעל בסכום של 31,000 ₪, עבור חוב עבר.

מזונות אישה

31. בני הזוג משתייכים לעדה הדרוזית והדין החל עליהם הוא הדין הדרוזי, על פיו סיפוק מזונות האישה הוא בגדר חובה המוטלת על הבעל וזכותה של אישה למזונות פוקעת במידה שנטשה את בית בעלה ללא סיבה חוקית.
בעניינינו האישה כלל לא עזבה את בית הבעל.

32. האישה לא צירפה בדל ראיה להוכחת צרכיה הנטענים. מעבר לכך, האישה עובדת למחייתה ומשכורתה הממוצעת עומדת על סך של 5348 ₪ נטו. אמנם, לאור הצו לסילוק יד שניתן כאמור לעיל, יתווספו להוצאות האישה הוצאות מדור. אולם, מאחר שהקטינים מתגוררים עם האב, אין מחלוקת כי האישה יכולה לספק לפחות חלק מהוצאות מחייתה.

33. טענת הבעל כי מדובר באישה מורדת, לא הוכחה.

34. לאור האמור נקבע כי על הבעל לשלם לאישה דמי מזונות בסך 1500 ₪ לחודש מיום הגשת התביעה בתאריך 6.4.17 ועד ליום 6.4.18.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

הערעור -

תמצית טענות המערערת –

35. האב הודה כי הבית נבנה טרם נישואי בני הזוג, וכי הם רכשו את הריהוט. המשיב טען טענות עובדתיות סותרות, לפיהן מחד אין לו זכויות בבית ומאידך כי הנכס אינו בר איזון היות וקיבל אותו טרם נישואי הצדדים, והיות והצדדים הסכימו מסגרת ההסכם כי לא יאוזן.

36. בני הזוג התגוררו בבית משך כ- 16 שנים, ולא הוצגה כל אסמכתא המעידה כי ביקשו לרכוש שטח או בית אחר.

37. הוגש תצהיר מטעם המערערת ואחיה על פיהם סוכם בין הצדדים טרם נישואיהם כי בני הזוג יקבלו דירה. ללא הבטחה והמצג בדבר הבית, לא היו מאשרים הורי המערערת נישואיה, בהתאם לנהוג בחברה הדרוזית.

הכיתוב בהסכם הנישואין "בהתאם למה שהוסכם בין הצדדים" מהווה אינדיקציה כי בני הזוג הגיעו להסכמות מעבר לתוכן ההסכם, דבר שמתיישב עם גרסת המערערת ואחיה בנוגע להבטחות לעניין הבית.

38. עדויות המשיבים בכל הנוגע לבית מהוות עדויות של בעלי עניין כשם שנקבע לגבי עדות אחיה.

39. רישום הבית ע"ש האב הינו פורמאלי בלבד ובהתאם לנהוג בחברה המסורתית.

40. שגה ביהמ"ש קמא משהתעלם מדברי האב כי התכוון שסופו של יום הבית יעבור לנכדים. אינדיקציה כי הבית בבעלות בני הזוג.

41. תשלום הוצאות אחזקת הבית משך השנים ע"י בני הזוג מהווה אף הוא אינדיקציה לבעלות.

42. הוכח כי בוצעו עבודות שיפוצים בבית, וכי תשלום עבור, בטון, עבודות אינסטלציה וחשמל במימון בני הזוג.

43. משנדחתה טענת המערערת כי קנויה לה זכות בעלות בדירה, היה על ביהמ"ש קמא כי ביטול הרשות תעשה בכפוף לתשלום פיצוי בשווי מחצית מערך הבית

44. הכנסת המשיב היא כ- 22,000 ₪ בעוד הכנסת המערערת עומד על כ- 4,800 ₪. פער ההשתכרות מחייב החלת ס' 8 לחוק יחסי ממון.

45. המשיב חב במזונות קטינים מהיום בו עזב את בית הצדדים והמערערת נשאה בגפה בהוצאותיהם מחודש 7/16.

46. סכום המזונות שנפסקו למערערת אינו מספיק למחייה ומדור. כמו כן, על ביהמ"ש קמא היה לקבוע חיוב מזונות אישה ממועד עזיבת המשיב את בית הצדדים בחודש 7/16.

תמצית טענות המשיבים –

47. פסיקת המזונות הזמניים, אשר אומצה בפסה"ד, התבססה על הכנסות הצדדים, ומאחר והחל מיולי 2018 הקטינים אצל האב, אין מקום לפסיקת מזונות לעתיד.

48. מאחר ופער ההכנסות אינו משמעותי, ומאחר והמערערת לא הקריבה ולא ויתרה ולו במעט לטובת טיפול בבית ובילדים, צדק ביהמ"ש קמא בקבעו כי אין מקום לעשות שימוש בסמכותו לפי סעיף 8(2)

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

49. הצדדים חתמו על הסכם גירושין המבטא אומד דעתם, חרף שלא אושר, מסגרתו הסכימה המערערת כי אינה זכאית לכל חלק בבית.
50. האב הינו הבעלים של המקרקעין. הדירה היתה מוכנה עובר למועד נישואי הצדדים. המשיב עזר לאב בפניישים בדירה מכספו שלו.
51. המערערת לא הוכיחה כל השקעה שבוצעה בבית לאחר סיום הבנייה.
52. האב נתן לבני הזוג רשות להתגורר בדירה. האב לא העניק זכויות למשיב בבית, ועל כן אדם אינו יכול להעניק לוותר או להקנות זכויות בנכס שאינו שלו.
53. ביהמ"ש קמא נקט עם המערערת לפני משורת הדין, עת העניק לה פיצוי בגין השקעה שבוצעה ע"י המשיב מכספו עובר לנישואים.
- 10 **דין והכרעה –**
54. לו תשמע דעתי, סבורני כי בכל הנוגע לרכיבי המזונות, המשמורת, איזון המשאבים, אין מקום להתערב בהכרעת בית המשפט קמא, ויש לאמץ מסקנותיו והכרעתו מכוח תקנה 460 לתקנות סדר הדין האזרחי.
55. לא מצאתי כי מסקנותיו וקביעותיו בנושאים הנ"ל חורגים מיישום ההלכה והדין, ואיני מוצא להתערב בהם. על אחת כמה וכמה אמורים הדברים נוכח ההסדר הדיוני בין הצדדים.
56. שונים פני הדברים, לטעמי, בכל הנוגע לדירת מגורי הצדדים.
- 17 **דירת הצדדים- הקביעות-**
57. מדובר בצדדים אשר נישאו לאחר תחולת חוק יחסי ממון בין בני זוג. בית המשפט קמא קבע, כאמור לעיל, כי הזכויות בבית מגורי הזוג שייכות ורשומות ע"ש האב- המשיב 2.
58. מכאן קבע בית המשפט קמא כי האב, בהיותו בעלים, הוא שנתן לבני הזוג רשות להתגורר בבית. מערכת היחסים אפוא בנושא הרשות, חלה ביחסים בין האב ובין הזוג, בצד מערכת יחסים מקבילה שחלה בין בני הזוג לבין עצמם.
59. עד נקודה זו רואה אני עין בעין, דרך הילוכו של בית המשפט קמא.
60. מכאן, נפנה בית המשפט קמא להלכת בע"מ 1894/16 כפי שיושמה, בין היתר בפסיקת בית משפט זה בעמ"ש (חי') 4194-10-17, מיום 8.1.19.
61. בקליפת האגוז- רשות חינוך, ככלל, אינה בלתי הדירה (למעט במקרים קיצוניים וחריגים). הרשות ניתנת לביטול. בעקבות בע"מ 1894/16 פלוני נ' פלונית, לא ניתן עוד לפצות בגין ביטול רישיון חינוך, אלא בגין השקעות והשבחות.
62. פסיקת ביהמ"ש העליון בבע"מ 1894/16 קובעת כי "רישיון הניתן לביטול אינו מקנה לבעליו זכות לקבל פיצויים בעקבות ביטול הרישיון, אלא פיצויים בגין השבחת הקרקע בלבד ואף זאת מכוח שיקולי צדק". (ראה עמ"ש 4194-10-17)
63. אציין כי במסגרת פסק זה, נשמעו גם דעות אחרות (ראה דעת כב' השופט שרעבי), הקוראות להחיל את הוראות סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון, על מנת לאזן התמונה, אך דעה זו הנה דעת מיעוט.
64. מעלה מן הצורך אציין כי ככל הנראה גם גישת כב' השופט שרעבי אינה נקיה מספקות, עת לא אחת ה"קופה" בה עסקינן לחלוקת זכויות, במיוחד במגזר הערבי המסורתי, אינה קופה

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

נרחבת. ממילא חלק מהותי מהזכויות עלול להיות דחוי, וחשוב מכך- עסקינן במערכת יחסים בין בעלים לבין מקבלי רשות, ולא בין בני הזוג לבין עצמם.
65. כאן המקום לציין, כי בעקבות פסיקת בית המשפט העליון בבע"מ 1894/16 ופסיקת בית משפט זה בעמ"ש 4194-10-17, השתנתה משמעותית מגמת הפסיקה בבתי המשפט לענייני משפחה.

66. ראה למשמעות השינוי- תמ"ש (נצ') 27669-01-17 ; תמ"ש (נצ') 19078-1-15 ; תמ"ש (חד') 25013-12-15 ; תלה"מ (י-ם) 57445-04-18 ועוד.
67. התוצאה בסופו של יום היתה כי נשים רבות, במיוחד במגזר הערבי המסורתי, פונו מנכסי משפחת האב, כשמעה בדיהן.

הלכת בע"מ 1894/16 -

68. פסק דינו של בית המשפט העליון עוסק בזוג מהמגזר היהודי, אשר הוצע לו, ע"י הורי הבעל, לבנות דירה בקומת הקרקע של בית ההורים. בחלוף כ-30 שנות נישואין, עלו יחסי הזוג על שרטון, וכנגד האישה הוגשה תביעת גירושין של הבעל, ובצדה תביעה לסילוק יד מטעם אב הבעל.

69. בית המשפט לענייני משפחה סבר כי מדובר ברשות שאינה הדירה. בית המשפט המחוזי אמד שיקולי צדק, אובדן רשות מגורים, וקבע סילוק כנגד פיצוי בגובה מיליון ומאה אלף ₪.

70. בית המשפט העליון ניתח הסוגיה. בית המשפט העליון הפנה להלכת דיאמנשטיין (ע"א 618/05 דיאמנשטיין נ' מחלקת עבודות ציבוריות), העוסק בהפקעה, וקבע אפוא כי גובה הפיצוי יהיה בגין "השבחת המקרקעין בלבד".

71. בית המשפט העליון הפנה גם להלכת ע"א 6757/13 אביטסס נחום נ' מ"י, המציין כי יש לבחון קשת סעדים לבר הרשות "החל מהתניית בטול הרישיון בתשלום פיצוי כספי בעבור השבחת המקרקעין, וכלה בקביעה כי הרשות בלתי הדירה".

72. לטעמי, אגב, הלכת איבטסס מלמדת, כי מדובר במשרעת של אפשרויות (ולא בשתי אפשרויות), כשהרף המינימלי הנו פיצוי בגין ההשבחה והרף העליון הנו אי-הדירות הרשות.

73. על כל פנים בהסתמך על הנ"ל, קבע כב' בית המשפט העליון כי ניתן לקבוע פיצוי "אך בשווי השקעת ברי הרשות בנכס ובהשבחתו".

החוזה המשפחתי-

74. כידוע, תחום המשפחה הנו אחד העולמות האמורפיים בגדרו של עולם המשפט. לא אחת, יצר עולם המשפט, במיוחד בתחום המשפחה, קונסטרוקציות ופרזומציות שנועדו מחד-להתמודד עם עולם משתנה, מציאות שלא היתה קיימת, ואף תוך הגמשת כללי חוק, ומאידך- נועדו לייצר צדק קונקרטי בין בני זוג, במיוחד לאור חולשת מי מהצדדים.

75. במסגרת קונסטרוקציות צדק אלו, הוגדרו ועוצבו חוזים מכללא בין בני זוג (למשל שיתוף בנכסים, ובהמשך שיתוף ספציפי בנכסים חרף הוראות חוק יחסי ממון), הגדרת כוונות (חזקת מתנה, שיתוף בין ידועים בציבור), ועוד.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלוגית נ' אלוני ואח'

76. חלק מאותם "חוזים מכללא" הפכו להוראות חוק ממש, חלקן הפכו לדין מוכר שהורחב. 1
הדבר נובע מאותו ייחוד הקיים לדין המשפחה, אותם יחסים, אשר מקימים בעיני המתבונן 2
מהצד תחושה כי נכרת הסכם, וכי הצדדים, שניהם, לכל הפחות נסמכים על הסכם זה. 3
77. להקמת אותו מסד של הסכם- ראה "הסדרת החוזה הזוגי במשפט הישראלי: מתווה 4
ראשוני", פרופ' ליפשיץ, קרית המשפט ד' (תשס"ה) 360-271. 5
78. בנסיבות אלו, סבורני כי בהינתן פסיקת כב' בית המשפט העליון, בבע"מ 1894/16 יש לאבחן 6
לכל הפחות את בני החברה הערבית ובני החברה הדרוזית מההלכה שנפסקה. מודע אני 7
לכך שמדובר בהסכם מכללא בין בני זוג לבין **בעלים צד ג'**, אך סבורני כי קיימים טעמים 8
המצדיקים האבחון, ובמיוחד ההסדר הקנייני המיוחד הנוהג בחברה. 9
79. הטעם לאבחון נעוץ בשני מישורים- מישור שיקולי צדק פרטני לבני החברה הערבית 10
והדרוזית, ברמה הסטטיסטית, ומישור שני- אימוץ נוהג קיים. 11
80. במישור הראשון, מבחינה סטטיסטית, קיימת חולשה מובהקת של בר הרשות במגזר הערבי 12
או הדרוזי, לעומת מגזרים אחרים. הכנסת שיקולי צדק למתחם זה- מובהקת ביותר. 13
81. חולשת בר הרשות מורכבת משלל נקודות שברגיל קיימות, סטטיסטית- צבירה מעטה 14
יחסית של זכויות סוציאליות בגין העדר קביעות, אי צבירת נכסי מקרקעין בשל נוהג 15
הסתלקות מירושה, התרה קלה יחסית של קשר הנישואין ואובדן תמיכה כתוצאה מכך, 16
היקפי פיצוי נמוכים במישור הדתי בגין הגירושין. 17
82. זאת, בצד אחוזי תעסוקה נמוכים יותר ממגזרים אחרים, מגורים בסביבה משפחתית של 18
הצד שכנגד, נישואין בגילאים צעירים יותר. 19
83. על כך יש להוסיף כי לא אחת, במגזר המסורתי, מבוצעת ההשבחה של המקרקעין (אותה 20
השבחה טעונה ראייה בהתאם לבע"מ 1894/16) ע"י בני משפחה, לעיתים בין תקופת אירוסין 21
לתקופת נישואין, ואז נוצר קושי כפול- הן ראייתי, בשל ביצוע ההשבחה בחיק המשפחה 22
והן קושי בעיתוי- התייחסות לתקופת נישואין בעוד אירוסין יכולים להוות תחילת השקעה. 23
(ראה פער בין אקט ה"חוטבה", בין עריכת הסכם הנישואין- "עקד" ובין אקט הפרסום- 24
"אשהר"). 25
84. התוצאה היא שבמקרים רבים, נישואין ארוכי טווח יביאו לכך שהאישה תצא מהנישואין 26
כשידיה על ראשה, בלא יכולת להוכיח השקעה ומועדה מלפני שנים, ללא מקור אחר לקיום 27
(בשל התרת קשר קלה, העדר פיצוי ממשי וסכומי איזון דחויים או נמוכים). לא אחת נשים 28
אלו שבות בגילאי 40 ומעלה לבית הוריהן, עם ילדיהן, לגור בחדר. 29
85. המישור השני המאפשר אבחון, ואולי מישור **עיקרי**- הנו אימוץ נוהג- הסכמי. 30
86. בחברה המסורתית הנישואין הם הצעה וקיבול, כמקובל. אלא שלא אחת מדובר בהצעה 31
וקיבול בין **הורי** החתן **להורי** הכלה. 32
87. כשם שדיני המשפחה ידעו לבנות קונסטרוקציות הסכמיות בין בני הזוג, מתוך אורח חיים 33
ונהגי התנהלות, אין מניעה לבנות קונסטרוקציה הסכמית, על בסיס **נוהג קיים**, בין בעל 34
הנכס, לבין בני הזוג, בהתחשב במסד הקנייני המיוחד בו הנכס רשום בד"כ ע"ש אב הבעל. 35

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלוגית נ' אלוני ואח'

88. בעת הצעת נישואין, כעניין של נוהג, מבטיח אבי החתן כי קיים נכס למגורי בני הזוג. נהוג זה יכול להקים ומקים בפועל הסתמכות אצל בני הזוג, כי עת יינשאו תהיה קורת גג מעל ראשם.
89. על בסיס הסתמכות זו נערכים הנישואין. על בסיס הסתמכות זו לא משקיעים הצדדים, שניהם, בקניית רכוש אחר, בחיסכון, או בהפניית משאבים לשם קורת גג עתידית.
90. נהוג זה, של הבטחת קורת גג, בעת הצעת נישואין, הוא המקור המאפשר אבחון הלכת בע"מ 1894/16 במקרי המגזר הדרוזי והמגזר הערבי המסורתי. (לעניין השפעת מנהגי חברה לקביעת הדין- ראה ע"א 4480/93 פלוגי נ' פלוגית, עמ' 461, 476).
91. במציאות שכזו, על פי נהגי ההתנהלות, תוקם חזקה, לפיה בעת הצעת הנישואין הובטחה קורת גג מעל ראש בני הזוג. חזקה זו תוכל להיסתר, כמובן, אם למשל יהיה מדובר ברכישת נכס, או בנייתו על ידי בני הזוג (ואז ממילא תקום זכאות לפיצוי בגין ההשבחה).
92. חזקה שכזו תאפשר עשיית שוויון רב יותר בין בעל הנכס לבר-הרשות, במיוחד נוכח חולשתו המובהקת של בר הרשות, לבחינת הסכמה בהתאם לתפיסות מוסריות וחברתיות בחברה- ראה רע"א 5860/16 פייסבוק נ' בן חמו.
93. במצב זה, אבחון החברה המסורתית מהלכת בע"מ 1894/16 יאפשר החלת עקרונות שכבר הוחלו בעבר, ואשר הוגדרו בפסיקת בית המשפט העליון- "זה חלקה מכל עמלה" (בע"מ 7181/12 פלוגי נ' פלוגית).
94. או אז יישקלו הפרמטרים לפיצוי, כפי שנהגה הפסיקה טרם בע"מ 1894/16. כך יובאו החשבון- משך הנישואין, צבירת נכסים אחרים, זכות לקבלת פיצוי ממקור אחר (בי"ד דתי), יכולות אישיות ונכסי קריירה של הצדדים, גילאי הילדים, ביצוע השבחות ועוד.
95. החרגת המגזר המסורתי, תאפשר לשופט המשפחה כלי מהותי ב"ארגז הכלים", אשר בידו לטיפול בפירוק התא המשפחתי, כלי שבמיוחד בנסיבות המגזר המסורתי, נראה כי הוא הכרחי.
- מהנא להתם-**
96. במקרה בפנינו, לו תשמע דעתי, יש להגדיל היקף הפיצוי. על פניו, בהעדר בניית קונסטרוקציה כפי שביצע ביהמ"ש קמא, לא היה נפסק דבר.
97. עסקינן במי אשר עד השבר בין הצדדים, שימשה כאשת המשיב 1, וככלת המשיב 2, ללא דופי מהלך כמעט 17 שנים. בתקופה זו לא רק טיפלה בילדי הצדדים, אלא גם עשתה להשתתף בפרנסת הבית. לא חסכון לקורת גג לעתיד, אלא לכלכלה השוטפת, מתוך הסתמכות ואמונה כי הובטחה לה קורה מעל ראשה.
98. מאידך, יש להביא בחשבון כי מאז תביעת סילוק היד, תום הרשות, שוהה המערערת כשלוש שנים בנכס. הקטינים במשמורת אביהם ונפסק לה סכום לאיזון (וטרם הסתיימו הליכים בבית דין הדתי כך שעדיין יכול להיפסק פיצוי בגין התרת קשר הנישואין).
99. בנסיבות אלו, סבורני כי יהיה נכון להעמיד סך הפיצוי הכולל בגין אובדן הרשות, ע"ס 70,000 ₪. לו תשמע דעתי, ישולם הסך הנ"ל כנגד פינוי בפועל מהנכס.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

1

נ. סילמן, שופט

2

3

4

כב' השופטת העמיתה שושנה שטמר :

5

1. עמד לפני פסק דינו של עמיתי, כב' השופט סילמן. מסכימה אני לקביעותיו שאין להתערב בפסק דינו של בית משפט קמא בכל הנוגע לרכיבי המזונות והמשמורת. דעתי באשר להנמקתו מדוע לפסוק למערערת - בגין הפסקת הרשות להתגורר בדירת המגורים - פיצוי נוסף על החזר מחצית דמי ההשכחה שהיא ובעלה לשעבר, המשיב 1, השקיעו בדירה בה התגוררו ברשות אביו - המשיב 2 (להלן "האב"). אף אני סבורה, שיש לפסוק למערערת סכום בגובה הסכום שהציע השופט סילמן, אולם הגעתי למסקנה זו על פי סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973 (להלן "חוק יחסי ממון").

12

משהצגתי עמדותי, אבוא לנמקה.

13

2. השופט סילמן בדעה, כי פסק הדין בע"מ 1894/16 פלוני נ' פלונית (10.5.2017) לא סתם את הגולל על קשת האפשרויות הרחבה של הסכמים מתחום דיני המשפחה למתן פיצוי עם ביטול הרשאה במקרקעין. לעמדתו, יש לאבחן את הנהוג אצל בני העדה הערבית ובני העדה הדרוזית (להלן "החברה הערבית המסורתית") מהעובדות של פיהן נפסקה ההלכה בבע"מ 1894/16. זאת מטעמי צדק פרטני לגבי החברה הערבית המסורתית, אשר קיימת בה חולשה מובהקת של בר הרשות (והרוב המוחלט, האשה היא הפגיעה) לעומת מגזרים אחרים. עוד פרט השופט סילמן ואריאנטיים נוספים המאפיינים את החברה הערבית המסורתית לעומת המגזר היהודי, כמו מעמד האשה ומגורים בסביבה משפחתית.

21

3. לעמדתי לא ניתן לבסס הלכה המאפשרת מתן פיצוי נוסף על החזר דמי השכחת הנכס, כפי נפסק בבע"מ 1894/16, על טענה כי יש שוני מוכח מבחינה סטטיסטית בין הנהוג בחברה הערבית לעומת היהודית. השוני הוא בעובדות בלבד, ואין הוכחה שהוא קיים אצל כל החברה הערבית הדתית או שאינו קיים גם בחברה היהודית. גם במגזר היהודי יש תופעה של בני רשות בדירות או במקרקעין של ההורים (למשל במשקים) וגם בחברה היהודית עלולה אשה שהתגוררה במשך שנים רבות על פי רשות לצאת עם הגירושין או עם מות בעלה, מדירת המגורים, בה שהתה כבת רשות, וידיה ריקות, למעט פיצוי בשל השכחת הנכס. נראה כי הלכת בע"מ 1894/16 חלה על כל העדות וניתן יהיה לאבחנה רק מקום בו יהיו עובדות מוכחות שונות למתדיינים הספציפיים, כמו הסכם עם נותן הרשות, לפיו במקרה של גירושין יעניק נותן הרשות לכלתו או למקבל רשות אחר זכות

30

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

קניינית בדירה. ככל שלא הוכחו עובדות מעין אלו, הלכת בע"מ 1894/16 קובעת כי הפיצוי הוא בשיעור ההשבחה.

4. בנידוננו, דחה בית משפט קמא את טענותיה של המערערת באשר להבטחה מצד האב למתן זכויות קניניות בדירה או למצג אחר, שיקנה לה זכויות כאלו או פיצויי עבורן. לפיכך, במישור היחסים בין האב נותן הרשות לבין המערערת, כדין פסק בית משפט קמא כשלא העניק למערערת, פיצוי מעבר למחצית ערך ההשקעות שלה ושל המשיב 1 בדירה. אולם אין בכך כדי לחסום טענות שיש למערערת במישור של איזון המשאבים בינה לבין המשיב 1, כפי שיפורט בהמשך.

5. בעמ"ש 4192-10-17 ו-15635-10-17 ע' ח' נגד ר' ח' (8/1/19) הביע כב' השופט ג'יוסי דעה כדעתי, בכותבו:

"31. אלא שפסיקת בית המשפט העליון מהעת האחרונה ב- פלוני נ' פלונית

[פורסם בנבו] (10.5.2017)) תחמה את שיעור הפיצוי בגין ביטול רישיון (רישיון הניתן לביטול) לכדי שווי השקעת בר הרשות בנכס ובהשבחתו בלבד. בהקשר זה הפנה בית המשפט העליון, כב' השופט נ. סולברג, לע"א 618/05 דיאמנשטיין נ' מחלקת עבודות הני"ל [פורסם בנבו]. עוד נקבע, כי על בית משפט לבחון על בסיס ראיות מוצקות את שיעור ההשקעות שהשקיע בר הרשות בנכס ולאחר מכן לבחון על בסיס אותן ראיות את שיעור הפיצויים הראוי, או יותר נכון לומר, ההחזר הראוי הנגזר משיעור ההשקעות בנכס, על בסיס שיקולי צדק.

בעקבות פסיקתו זו של בית המשפט העליון היו שסברו כי ניתן לאבחן אותן הלכות ולהוסיף ולפסוק לבר הרשות בחברה המסורתית (יש לומר, כי הדברים התייחסו לבת הרשות - בת הזוג - האשה שפינויה התבקש באותם מקרים להבדיל מבר הרשות-בן הזוג) פיצוי בגין ביטול הרישיון, זאת מעבר לשווי ההשקעה - ההשבחה וללא קשר אליה, בדומה לפסיקת בית משפט קמא במקרה שלנו (עמדת כב' השופט נ. סילמן בתמ"ש (קר') 49280-10-14 (לא פורסם) (26.11.17)). כך למשל סברו, כי מאחר ויסודות הפיצוי בשיקולי צדק, על כן לא רק ההשבחה או ההשקעה הם שיכתיבו את הפיצוי, אלא גם שיקולים לבר כלכליים, וכי יש לראות בבן הזוג הביתי המטפל בילדים ובבית, כבן זוג "המשביח" כדרישת הלכת דיאמנשטיין.

בכל הכבוד לאותן דעות ולדרך בה הילך בית משפט קמא, מתקשה אני לקבל עמדתו זו, חרף נטיית הלב לתת ביטוי כספי בדמות פיצוי לבן הזוג הביתי, באותם מקרים מיוחדים המאפיינים לרוב ההתנהלות של בני זוג בחברה המסורתית, ומתן מענה הולם וצודק המתחייב מאותן סיטואציות מיוחדות. זאת משום שלדעתי, בפרשת דיאמנשטיין וע"א 1894/16 הני"ל [פורסם בנבו] נפסק מפורשות כי הפיצוי נגזר מהשקעת בר הרשות בנכס עצמו ומהשבחתו, זאת להבדיל מהשבחה של דבר אחר, כאשר מי שאמור לשאת באותו פיצוי בגין אותה "השבחה" שבאה מצד בן הזוג הביתי ואפשרה לבן זוגו לצאת לעבודה, להתפרנס ולמצות כושר הכנסתו, הוא בן זוגו ולא הבעלים של הנכס, ומקומו של פיצוי זה להתברר במסגרת תובענה מתאימה בין בני הזוג, ובגדרי שיקולי צדק חלוקתי והתחשבות בפערי הכנסה

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלוגית נ' אלוני ואח'

וכיוצ"ב. רק שם ניתן יהא להתייחס לאותו טיפוח והשבחה וכן חלוקת תפקידים, ולתת להם ביטוי כספי הולם.

32.

בהיבט האחר של פסיקת פיצוי בגין ביטול הרישיון מעבר להשבחה והשקעה בנכס, פסיקת בית המשפט העליון מגדירה גבולות הפיצוי לא מבחינה כמותית, אלא מהותית, ונועדה להכתיב נורמה אחידה ללא מקום להתחשב במגוון תרבותי-חברתי הקיים בישראל. ייתכן כי דרך זו יוצרת קשיים בטווח המיידי, אך כמו נורמות אחרות, היא תחלחל עם הזמן לתודעתם של אותם זוגות ותוביל לעיגון הציפיות והפיכתן לזכויות אכיפות, בין אם על דרך רישום זכויות במרשם המקרקעין ובין אם במסגרת הסכמית ברורה וכתובה. מכאן, וכמתחייב מפסיקת בית המשפט העליון, בפרשת דיאמנשטיין ולאחריה בבע"מ 1894/16 הנ"ל [פורסם בנבו] לפיהן "רישיון הניתן לביטול אינו מקנה לבעליו זכות לקבל פיצויים בעקבות ביטול הרישיון, אלא פיצויים בגין השבחת הקרקע בלבד ואף זאת מכוח שיקולי צדק", אין מנוס מלהורות על ביטול הפיצוי שפסק בית משפט קמא לטובת ר' בגין ביטול הרישיון מעבר לסך של 15,000 ₪ בגין השבחת הדירה".

כב' השופט שרעבי באותו פסק דין הסכים עם השופט גייסי וסבר, ואני מצטרפת לדעתו, כי ניתן יהיה במקרים מתאימים לקחת בחשבון את אובדן רשות המגורים בעת איזון המשאבים בהתאם לסעיף 28(2) לחוק יחסי ממון. יצויין כי באותו עניין (פסק הדין בעמ"ש 4192-10-17 ו-15635-10-17) לא הייתה תביעה לאיזון משאבים. אצלנו יש תביעה לחלוקת הרכוש.

חלוקה בלתי שוויונית של המשאבים על פי סעיף 8 לחוק יחסי ממון.

6. אעמיד אל מול עיננו את נוסחו של סעיף 28(2) לחוק יחסי ממון

"8. ראה בית המשפט או בית הדין נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת, רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג – אם לא נפסק בדבר יחסי הממון בפסק דין להתרת נישואין – לעשות אחת או יותר מאלה במסגרת איזון המשאבים: (1) ... ;

(2) לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה, אלא לפי יחס אחר שייקבע... בהתחשב, בין השאר, בנכסים עתידיים, לרבות ... בכושר ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג; ..."

ההלכה קבעה כי הכלל הוא חלוקה שוויונית וכי רק במקרים חריגים ניתן יהיה לפסוק חלוקה לא שוויונית לפי סעיף 28(2) לחוק יחסי ממון. כב' השופט רובינשטיין סקר את ההלכה בעניין סעיף 28(2) בבע"מ 2045/15 פלוגי נ' פלוגית, [נבו-21.5.15]:

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

1 " ...השימוש החריג בסעיף ייעשה בזהירות רבה, אולם יישומם תחום לנסיבות כל תיק;
2 כפי שנאמר, 'המחוקק הותיר לשיקול דעתם של בתי המשפט ובתי הדין פיתוח כללים
3 מתאימים באשר לנסיבות הספציפיות לשימוש בסמכות זו, ואין מדובר ברשימה סגורה'
4 (בע"מ 8206/14 פלונית נ' פלוני [פורסם בנבו] (14.4.2015), פסקה ט"ו וההפניות שם (להלן
5 עניין פלוני 2015)). ניתן דעתנו לכך, שההשתנויות החברתיות יצרו מגוון מצבים בחיי
6 משפחה שלא שערם אבותינו, וסעיף 8 – שהוא כאמור חריג, והכלל הוא השוויון שבסעיף
7 5(א) לחוק – בא לאפשר עשיית צדק ותיקון עיוותים. בית המשפט המחוזי מנה (פסקה 24)
8 אמות מידה אפשריות להפעלת הסעיף, הכרוכות בהפרש או שוני ניכר בהכנסות הצדדים
9 או בנכסיהם, שוני בעול גידול הילדים, התנהגות אלימה או הברחת נכסים. אפשרות אחרת
10 היא "השיתופיות המוחלטת" או "לשיעורין" (ראו עניין פלוני 2015), וניתן לחשוב על
11 נסיבות אחרות. עיקר העיקרים – עשיית צדק בנסיבות מיוחדות המהוות חריג. קשה להגיע
12 לקביעה פרטנית יותר במישור העקרוני, והאדרת ה"כללית" שמנסה המבקש להעטות על
13 המקרה אין להלמה"
14 7. בית משפט קמא סבר כי לא נתקיימו טעמים חריגים לחלוקה לא שוויונית בהתאם לסעיף
15 8 לחוק יחסי ממון. כאמור, דעתי שונה: המערערת התגוררה בדירה מזה כ-19 שנים. אין מחלוקת
16 כי אין לה דירה אחרת וכי בני הזוג לא רכשו דירה אחרת. אין לה רכוש נוסף פרט לסכום המגיע לה
17 על פי איזון הנכסים, כ-105,000 ₪, סכום שאיננו גבוה ואין בו כדי להבטיח זכות למגורים לתקופה
18 ארוכה. יש להוסיף לכאן כי המשיב 1 משתכר למעלה מפי ארבע מהמערערת, שעובדת כמטפלת בגן
19 ילדים, ושכרה כ-5,000 ₪ לעומת המשיב 1, שעובד כמהנדס ושכרו כ-22,000 ₪. זאת ועוד: דעתי
20 היא כי מן העובדות עולה, במידה מספקת לעמידה בנטל השכנוע במשפט אזרחי, שעם פינוי
21 המערערת מהדירה, תחזור הדירה לחזקתו של המשיב 1. זאת, כנהוג בחברה הדרונית שהאב מספק
22 דירת מגורים לבן ומתיר לו להתגורר בה כל עוד לא חל אירוע של ריב קשה בינו לבין הבן. יש אף
23 לזכור כי המשיב עצמו טען שאין לכלול את הדירה במסגרת איזון המשאבים, שכן הוא קיבל אותה
24 מאביו לפני הנישואין וכי הוא השתתף בהקמתה מכספיו (אף בהסכם שערך על מנת לסיים את
25 המחלוקות בינו לבין המערערת, ושהמערערת סרבה לחתום עליו, כתב כי הדירה היא שלו). עובדות
26 אלו תומכות בכך, שסביר להניח כי המשיב 1 יחזור להתגורר בדירה או ינהג בה מנהג בעלים ועם
27 מות האב אף יקבלה בירושה.
28 8. בנסיבות אלו, אני סבורה כי התקיימו הנסיבות המיוחדות לאיזון המשאבים לפי חלוקה
29 לא שוויונית - פער כלכלי גדול בין המערערת לבין המשיב - כך שהמערערת תקבל סכום נוסף מחלקו
30 של המשיב 1.

ש. שטמר,

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלוגית נ' אלוני ואח'

שופטת עמיתה

כב' השופט נ. סילמן :

עיינתי בחוות דעתה של חברתי כב' השופטת שטמר.
כפי שציינתי בחוות דעתי, קיים קושי בהחלת סעיף 8 לחוק יחסי ממון עת מעניק הרשות
אינו בעל הזכויות הסוציאליות; עוד אציין כי חלק מהטעמים בגינם ראיתי לאבחן
הלכת דיאמנשטיין, הנה צבירה מעטה, אם בכלל, של זכויות (לא כל שכן נזילות), כך
שלא אחת בסעיף 8 לחוק יחסי ממון לא יהיה מזור.
על כל פנים במקרה דנן דומה כי ניתן לאחד התוצאות.

נ. סילמן, שופט

כב' השופטת ברכה בר-זיו (אב"ד):

אני מצטרפת לשני חבריי בכל הנוגע לסכום אותו על האב לשלם למערערת חלף פינוי הדירה.
במחלוקת בין חבריי, אני מעדיפה את חוות דעתו של חברי, השופט נ. סילמן על פני זו של חברתי,
מהטעמים שפירט ונוכח הערתו לחוות דעתה של חברתי, השופטת ש. שטמר.
למעלה מהעניין אציין כי אני סבורה כי היה מקום להתערב במסקנתו של בית משפט קמא לפיה
למערערת אין זכויות בדירה מאחר והבית היה מוכן עובר לנישואין והמערערת לא הוכיחה כי היא
והמשיב מס' 1 (להלן "הבעל") השקיעו בבית.
ראשית, בפסיקה קיימת מחלוקת מהו המועד הקובע לאיזון משאבים בין בני זוג, כאשר דעה
אחת היא כי מועד ה"עאקד" הוא הקובע ואחרת כי מועד הנישואין הוא הקובע.
בענייננו – אין מחלוקת כי ה"עאקד" נחתם ביום 2.99.4. המערערת הצהירה בסעיף 83 לתצהירה
כי בעלה מימן את הבניה מכספים משותפים שלהם והציגה שיקים שנמשכו על ידי הבעל מחודש
יוני 1999 ואילך על חשבון חומרי בניה, חלונות, נגרות, אינסטלציה חשמל וכיו"ב. אפילו המשיב
מס' 2 (להלן "האב") הודה בחקירתו כי הבעל שילם על הטיט, לפני ריצוף הבית ועל אינסטלציה
וכיוב'. אמנם האב טען כי ההשקעה של הבעל היתה קטנה יחסית לכלל הוצאות הבניה, אך טענתו
זו כלל לא הוכחה, כאשר החשבוניות שצירף לתצהירו הן על בטון בלבד משנת 1997 ופרט לכך לא
הציג כל אסמכתאות לתשלומים שביצע לצורך השלמת הבית.
מכל מקום, יש באמור כדי לסתור את טענת האב כי בניית הבית הושלמה עובר לנישואי הצדדים.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלונית נ' אלוני ואח'

אשר להתערבות בית המשפט בקביעות הערכאה הדיונית ראה פסק דינו של כבוד השופט י. אלרון בע"פ 229/19, כאשר גם בענייננו בימ"ש קמא לא קבע כי הוא מעדיף את גרסת האב והבעל על פני זו של המערערת אלא רק קבע כי המערערת לא הצליחה להוכיח את היקף ההשקעה.

על כך יש להוסיף עוד כי הבעל צירף לתביעתו לאיזון המשאבים בינו ובין המערערת הסכם גירושין שלטענתו נחתם בינו ובין המערערת. בית המשפט קמא קבע כי אין להסתמך על הסכם זה מאחר והמערערת כפרה בכך שחתמה עליו מרצונה. יחד עם זאת, אין מחלקות כי הבעל הוא שהכין את ההסכם הנ"ל ובו נאמר ברחל בתך הקטנה בסעיף 5 כי **"לצדדים ידוע כי דירת המגורים שבה הם מתגוררים מאז הנישואין...הינה קניינו הבלעדי של הבעל.... הצדדים מאשרים כי דירת המגורים נבנתה והושלמה בנייתה על ידי הבעל ועל ידי הוריו של הבעל מכספי הבעל וכספי הוריו"**.

האמור סותר את גרסת האב לפיה הוא שמימן את עיקר הבניה.

יש להוסיף כי בכתב התביעה של הבעל הוא היפנה להסכם זה וטען כי בעת עריכת הסכם זה **"הצדדים דקדקו בפרטים החשובים בהתייחס לדירה וחתמו על כך, מה שמלמד כי הבינו את כל המשמעות והשלכות המשפטיות לענין הדירה"** – ללמדך שיש כאן הצהרה מפורשת מצידו של הבעל כי הדירה היא בבעלותו (חרף הרישום). נוכח קביעה זו היה מקום לשוב ודון בנפרד באיזון המשאבים בין הבעל והאשה וכמובן שהתמונה היתה שונה מזו בה עסקינן ברשות הדירה של האב לבעל ולמערערת להתגורר בדירה.

ב. בר-זיו, שופטת
[אב"ד]

התוצאה:

לפיכך הוחלט כי הסכום שישולם למערערת יעמוד על 70,000 ₪, נכון להיום. סכום זה יופקד על ידי האב (וזאת על פי דעת הרוב של השופטים בר-זיו וסילמן, ובדעת מיעוט של השופטת שטמר, כאשר היא בדעה כי סכום זה יופחת מחלקו של הבעל בעת איזון המשאבים בין הבעל והאשה) בקופת בימ"ש קמא תוך 30 יום אחרת ישא הפרשי הצמדה וריבית מהיום ועד מועד התשלום בפועל.

הסכום ישולם למערערת, כפי שנקבע על ידי בימ"ש קמא, תוך 30 יום מיום פינוי הדירה על ידי המערערת.

בית המשפט המחוזי בחיפה בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 16551-06-19 פלוגית נ' אלוני ואח'

במחלוקת בין השופטים בענין ההנמקה לתוספת לסכום שנפסק, דעת הרוב (כב' השופטים סילמן
ובר-זיו) לעומת דעת המיעוט (כב' השופטת שטמר) – היא כמפורט בפסק דינו של השופט סילמן.

ניתן היום, י"ב טבת תש"פ, 09 ינואר 2020, בהעדר הצדדים.

ש. שטמר,
שופטת עמיתה

נ. סילמן, שופט

ב. בר-זיו, שופטת
[אב"ד]